

Je třeba vzdělat vzdělání?

1. Vzdělání je proces

Vzdělat se znamená vystavit se nepohodlí. Vzdělat se znamená obětovat své prostředky, svůj čas a svou snahu. Vzdělat se znamená být člověkem, a ne pouhým zvířetem, jež sic žije, avšak nemyslí, sic dýchá, ale nemá v sobě ni kousek lidské duše. Vzdělat se znamená plavat proti proudu řeky přes vyčerpání, přes chlad vody, za svitu slunce i luny, za větru, za bezvětrí, zkrátka za všech myslitelných i nemyslitelných podmínek. Vzdělání není – a jsem si nyní vědom svého tvrzení – pro všechny, je totiž příliš těžké ho dosáhnout. Remedurou těm, kteří se odmítají o dosažení pomyslného optima snažit, může být vzdělání zajištěné státem – na který má právo každý, neboť právo na vzdělání je právem lidským.

Stát však, pochopitelně, neboť pnutí vnitř státu jsou mnohdy protichůdná a pro společnost tísnící, nemůže zajistit komplexní poznání všech problematik, kterým budou uchazeči o vzdělání ve svém životě čelit. Mnohdy tak dochází, zejména z důvodu nedostatečné veřejné informovanosti, k rozbrojům a diskriminaci na základě postojů, které zaujímají jejich rostenci. Jak vzniknuvší segregaci zabránit? Vzděláním.

Je však možné vzdělat instituci vzdělávání?

2.1. Vzdělání je prokletí

Učit se, učit se, učit se! Jen moudrý člověk totiž, dle slov filosofa Sokrata, dokáže udělat moudré rozhodnutí. Ten, kdo pochybil, se dopustil základní mýlky – nebyl totiž obeznámen s řešením problému, které by k chybě nevedlo – kdo by dobrovolně konal zlo sobě samému, kdyby si mohl konat dobro? Poznání, ke kterému se v ideálním případě skrz učení můžeme dopracovat, je tedy brzdou pro šíp směřující ke své oběti – je pro šíp prokletím, které ho vždy zastaví dřív, než ublíží.

Agresor, jehož pěsti jsou šípy a mozek luk, nezvládne bezvadně zamířit a vystřelit projektil vysokou rychlostí, pokud bude ustavičně zkoumat stav hrotu a peří a tětívu bude mít zpola naprasklou. Jinými slovy, najít ten pravý argument může být velice obtížné, když v každé generalizaci vidím nepřesnosti, nedokonalosti a věcné chyby. Zvětšit povědomí o tématu, které bez pochyb vede k diskriminaci¹ je tak logicky žádoucí.

¹ Data consilium, 2020, Unie rovnosti: strategie pro rovnost LGBTIQ osob na období 2020 – 2025 [online]. 12. 11. [citováno 14. 02. 2021].

Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13081-2020-INIT/cs/pdf>,

2.2. Vzdělání je areté

Otázkou, která se na jazyku mnohých bezděčně octne při čtení přechozích řádků, je:

Lze povědomí o tématu vůbec zvýšit?

Vědomosti jsou ctnost. Ctností je přitom atribut získaný vytrpěním bolístky – jak může ten, kdo nezažil bezpráví, rozpoznat spravedlnost? Jak může ten, kdo neobětoval svůj čas pochopení, říct, že je moudrý? Jak může ten, kdo se neučil, říct, že ví?

Vzdělání je, v souvislosti s vědomostmi, říčním převozníkem, který ulehčí cestu proti proudu. Samo sice druhého břehu nikdy dosáhnout nemůže – je přece pouze zprostředkovatelem zdárné cesty – pomáhá však zájemcům při překonávání nástrah poznání.

Ten, kdo odmítá použít převozníkův povoz, je odsouzen k nekonečné plavbě proti proudu – a jak bývá zvykem, ti slabší se proudem nechají odnést až do povodí onačí řeky.

„A přece, po letech plných vzdoru a sil,
I já stanul jsem na návě, Charónově.“

Slabý, který se dostal do řeky Styx, se vzdělat nenechá – je totiž proudem zmožený, strhaný, odmítá si přiznat, že druhý břeh existuje, sám ho totiž neviděl (a, bohužel, ani neuvidí).

„Bodry brachu, řka pln strachu, mě prosil,
Zabraň svým šípem letu šípu Amorově.“

Úlohou školského systému by nemělo být učit, nýbrž pomáhat, neb jedině dobrovolně si informace skutečně interiorizujeme a spojíme s okruhem řešených problémů – pokud si žák nechce nechat od učitele pomoci, proč by se měl nechat učit? U žáků, kteří nemají zájem se vzdělat, dojde k využívání heuristik a chybným algoritmům tak jako tak. Ignorance, tedy plavba s proudem, je totiž lehčí než plynulá tempa proti masám odporu.

Povědomí se tedy nezvýší samo. Je třeba se snažit ho zvýšit, ideálně **zažehnutím plamene** v očích žáků, kteří mají na zvýšení zájem.

2.3. Vzdělání je důvěra

Argument, který považuji za nejdůležitější, by se dal vyjádřit složenou větou:

Etiketizace² diskriminuje a diskriminace etiketizuje.

Jinými slovy, pokud členy LGBT+ označíme jako devianty (kterými v současnosti stoprocentně jsou, neboť normou je nebýt v LGBT+), bude docházet k jejich diskriminaci. Bude-li docházet k jejich diskriminaci, budou pro ne-devianty trnem v oku, který musí být eliminován, a tedy diskriminován – čímž se vracíme k myšlence, že etiketizace diskriminuje.

Opatření související s LGBT+ tematikou jsou, bohužel, etiketizována stejně jako členové samotní – povinná a státem vymáhaná opatření by tedy zákonitě musela vést k odporu. Pokud ne k diskriminaci, vedla by nejméně k nedůvěře zejména konzervativně smýšlejících rodičů žáků. Právě rodiče však vychovávají největší měrou, a proto je třeba, aby ve vzdělávání věřili – žel bohu syna otce, který šel s vírou proti proudu řeky se slovy „Nikdy nevěř převozníkům!“

2.4. Vzdělání je síť

Pokud je přeci třeba dělat opatření, pak by to měla být opatření, která nikoli posílí status LGBT+ komunity, ale která dají komunitě prostředky na vymáhání svých práv – **rybář bez sítě** totiž ryby lovit může, ale neuloví. Pomyslnou rybářskou bárkou může být například Listina základních práv a svobod, která všem zaručuje přístup ke vzdělání a k práci, a která je zároveň právně vymahatelná a nabízí dostatečnou ochranu – tedy stejná práva – LGBT+ komunitě, alespoň co se vzdělání týče. Síť je potom vymahatelný antidiskriminační zákon. Pokud je síť děravá, je třeba jí zašít – a tedy přijmout novelizaci zákona.

2.5. Vzdělání je podpora

Problém šikan je, v rámci rybářské metafory, spíš stížností, že v síti uvízlo i pár sumýšů – nepříjemné situace se však dějí všem a je třeba se s nimi seznámit. Věřím, že centrální rozhodnutí přijaté v rámci boje proti šikaně by bylo bezzubé. Přece mi však na mysl jedno, decentralizované řešení přichází: Individualizace a důsledné kontrolování svého sociálního prostředí.

Je normou, že za každé jednání se nám dostane sankce – ať už pozitivní, nebo negativní. Proto je třeba počítat s tím, že ne všem se zalíbí to, co děláme. To však neznamená, že se musíme řídit názory ostatních lidí. Je totiž naprosto irelevantní, kdo koho přitahuje, kdo se kým cítí být, kdo se jak obléká a koho co baví. Je věc každého člověka, s kým chce sdílet svůj život, svoje radosti a svoje trápení.

Nejúčinnější boj proti diskriminaci je tedy sdílení svých bolístek jen s lidmi, kteří za to stojí – proč bychom měli sestřičce u doktora nebo učiteli ve škole sdělovat svou sexuální orientaci? – a pokud je

² Sociologická encyklopedie, 2020, Labelling [online]. 21. 9. [citováno 14. 02. 2021].
Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Labelling>

informace sdílena i mimo okruh, najít si skupinu lidí, kteří dokáží jednotlivce podržet nad vodou v případě negativních sankcí – skupinu, která nás **vytáhne zpět na loď**.

Sdružování se v takových skupinách by mohlo pomoci vytvořit pevná přátelství, silné zázemí a komunitu lidí, kteří se vzdělávají dobrovolně, navzájem – například diskusí.

3. Vzdělání je v našich rukou

Odpověď na otázku „Je možné vzdělat instituci vzdělávání“ tedy stojí přímo před námi. Klíč ke vzdělávání je zvýšení povědomí skrz dobrovolnou aktivitu lidí zapálených nejen do překročení řeky, ale také pro bezpečný převoz svých nejbližších.

Právě ti zapálení totiž na druhém břehu zastaví a po hlubokém nádechu začnou **stavět další loď**, která bude moci **vytahovat** „topící se ryby“ svou rybářskou sítí.

Pokud se stát rozhodne bránit šikaně, mělo by to být skrz fondy, kterými bude zájmovým skupinám nabízet prostředky pro lepší organizaci akcí. Právě tak stát může **zažehnout ony plameny** v očích.

Právě tak může stát nabídnout žákům dřevo ke **stavbě lodě**. Právě tak může stát nabídnout žákům **sít na ryby**.

Denis Pauk